

² V. Biržiškos „Lietuvių bibliografijos“ 2-oji dalis pasirodė 1926 m. ir sudarė bibliografinio žurnalo „Knygos“ 7-ąjį numerį.

³ Pirmasis skaičius rankraštyje įrašytas neaiškiai: 4 ar 6 tūkstančiai.

⁴ Nustatytas honoraro procentas nuo bruto sumos, gaunamos, pardavus visą tiražą.

⁵ Rašte kito asmens ranka pažymėta, kad honoraro paskirta 6 tūkst. litų.

⁶ Sv. Kazimiero draugija — 1906 m. įsteigta klerikalinė knygų leidimo bendrovė, turėjusi taip pat savo knygyną.

⁷ „Spaudos fondas“ — 1922 m. įsteigta knygų leidimo bendrovė, veikusi iki 1940 m.

⁸ Lietuvos bibliografijos institutas įsteigtas 1924 m.

⁹ „Bibliografijos žinios“ buvo leidžiamos 1928—1944 m. „Spaudos fondas“ leido 1928—1930 m.

¹⁰ Kritikos ir bibliografijos žurnalas „Knygos“ buvo leidžiamas 1922—1924 m. Ejo nereguliariai, išleista 6 numeriai (7-asis nr.—V. Biržiškos „Lietuvių bibliografijos“ 2-oji dalis).

¹¹ Rašte pastaba: „Gavo 8.000 lt. subsidijų 1929 m.“

¹² Marija Mašiotaitė-Urbšienė (1895—1959) — lietuvių bibliografė ir spaudos tyrinėtoja. Daugiausia dirbo liuanikos bibliografijos srityje. Jos surinkta medžiaga sudaro apie 40 tūkst. bibliografinių vienetų. Jos darbų buvo išspausdinta tik nedidelė dalis.

¹³ S. Baltramaitis (1841—1919?) — žymus XIX a. pab.—XX a. pradžios lietuvių bibliografas, paruošęs stambų literatūros apie Lietuvą ir lietuvių tautą veikalą „Bibliografinės medžiagos rinkinys Lietuvos geografijai, istorijai, teisės istorijai, statistikai ir etnografijai“. («Сборник библиографических материалов для географии, истории, истории права, статистики и этнографии Литвы». СПб., 1891—1904).

¹⁴ S. Baltramaitis paruošė, o Rusijos Geografijos draugija išleido lietuvių spaudos bibliografiją „Lietuviškų ir senųjų prūsų knygų sąrašas“ («Список литовских и древне-прусских книг». СПб., 1892—1904).

¹⁵ Rašte kito asmens ranka įrašyta pastaba: „[Itraukti į ateinančių metų sąmatą. 29/VIII.33 m. K. S.“ M. Urbšienės 1900—1932 m. liuanikos bibliografija buvo išspausdinta tik iš dalies: literatūros apie Klaipėdos kraštą sąrašas išspausdintas jos knygoje „Klaipėdos krašto istorijos parašėte“ (K., 1934) ir sudaro atskirą jos skyrių „Klaipėdos krašto bibliografija. (1900—1932)“ (p. 51—75). Visa 1900—1932 m. liuanikos bibliografija nebuvo išspausdinta.

Apie K. Būgos lietuvių kalbos žodyną

1920 m. grįždamas iš Permės į Lietuvą, K. Būga parsivežė daug medžiagos — apie 150 tūkstančių kortelių — lietuvių kalbos žodynui. Švietimo ministerija pakvietė jį prie Knygų leidimo komisijos organizuoti lietuvių kalbos žodyno leidimą. K. Būga tuojau ėmėsi darbo. Spaudai ruošiamas lietuvių kalbos žodynas turėjo apimti apie 100 tūkst. žodžių. K. Būgos redaguojamas žodynas buvo pradėtas spausdinti, tačiau iki jo mirties (1924 m.) suspėta išspausdinti tik pirmąjį žodyno sąsiuvinį (82 p.). K. Būgai mirus, žodyno leidimas buvo nutrauktas. Knygų leidimo komisija nupirko K. Būgos rankraštinį palikimą ir 1926 m. perdavė jį Kauno universiteto Humanitarinių mokslų fakultetui, kuris apsiėmė toliau tvarkyti žodyno medžiagą ir ruošti jį spaudai. Humanitariniame fakultete buvo sudaryta žodyno leidimo komisija. 1926 m. spalio 13 d. komisijos posėdyje apie žodyno medžiagą, jos apimtį, sutvarkymą ir tuometinę būklę informavo J. Balčikonis¹. Komisija, apsvarsčiusi žodyno leidimo klausimą, nutarė darbą pradėti — surasti žmogų, kuris, komisijos vadovaujamas ir prižiūrimas, imtų ruošti medžiagą. Komisijos raštas 1927 m. pradžioje buvo nusiųstas Švietimo ministerijai. Lietuvos TSR Centriniam valstybiniame archyve Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos fonde yra keletas su lietuvių kalbos žodyno parengimu ir jo spausdinimu susijusių K. Būgos ir kitų rankraščių. Jie suteikia duomenų ne tik lietuvių kalbos žodyno rengimo ir spausdinimo istorijai, bet ir K. Būgos mokslinei veiklai apibūdinti.

1

Švietimo Ministerijos „Knygų leidimo Komisijai“

Pareiškimas

Prašau nuo šių metų lapkričio 5 dienos paskirti Vytautą Vokietaitį² lietuvių kalbos žodyno kortelių rašytoju ir nustatyti jam už tą darbą mokesį. Turės ji[s] dirbti mano prižiūrimas ir nurodomas ne mažiau kaip po penkias valandas kasdien. Darbo vieta bus mano bute (Didėji Vilniaus gatvė 2).

Lietuvių kalbos žodyno redaktorius
Kaz. Būga

Kaunas, 1920 m. Lapkričio mėn. 4 d.

[Rašas: „Apmokėti už darbą 1000 auks.“

CVA, f. 391, ap. 4, b. 1277, l. 12.

Svietimo Ministeriui

Lietuvių kalbos žodyno redaktoriaus
prof. Kazio Būgos

Pareiškimas

Lietuvių kalbos žodyno dabar visi laukia. Siuo laiku, kada smarkiai eina rašomosios kalbos kūrimo darbas, nereikėtų laikyti paslėpus lietuvių kalbos turto. Jis reikėtų sutvarkius tuojau išspausdinti, kad juo galėtų dar dabar, kuriamojo darbo pradžioje, pasinaudoti mūsų visuomenė. Spaudai prirengti net ir tai medžiagai, kurią aš esmi parsivežęs iš Rusijos (apie 150 tūkstančių kortelių), ir tai, kurią žodyno redakcijai atidavė prof. J. Jablonskis ir A. Vireliūnas³, reikia daugiau darbininkų nei kad šandie turime. Šitam darbui reikalingi prityrę darbininkai, moką gerai kalbą ir ją mėgstą. Žodyno darbui, kiek teko patirti, tiktų leitenantas Juozas Bukota⁴. Geistina būtų, kad Tamsta, Svetimo Ministeri, kreiptumeis į atitinkamą įstaigą, prašydamas perleisti J. Bukotą lietuvių kalbos žodyno žinion.

Turėdamas Bukotą, Sragį⁵ ir Dabušį⁶, iki naujų metų galėsiu sutvarkyti surinktąją medžiagą. Aš pats rugpjūtyje sunaudosiu tą žodyno medžiagą, kuri guli Karaliaučiaus archyve. Jei žodyno redakcija bus tinkamai aprūpinta darbininkais, tai 1923 metais jau bus galima pradėti žodyną spausdinti.

Lietuvių kalbos žodyno redaktoriaus
Kaz. Būga

Kaunas, 1922 m. birželio mėn. 18 d.

CVA, f. 391, ap. 4, b. 1272, b. 314.

Ponui Svetimo Ministeriui

Lietuvių kalbos žodyno redaktoriaus
Kazimiero Būgos

Pareiškimas

Pirmasis lietuvių kalbos žodyno sąsiuvinis galėjo būti atiduotas spaustuvėn rugpjūčio 1 d. O kad ir šandie jis dar nėra atiduotas, tai tuo aš čia nekaltas, nes iki šiolei nėra dar žodynui parvežtos iš Berlyno raidės. Žodyno pradžia dabar pridera nebe nuo manęs, bet nuo spaustuvės: juo veikiau ji parsigabens raides, juo veikiau išeis iš spaustuvės žodyno pradžia (80 puslapių storumo sąsiuvinis).

Kad tolimesniųjų žodyno sąsiuvinį rašymas ir jų spausdinimas nebūtų trukdomas, tai nuo rugsėjo 1 dienos reikėtų Svetimo Ministerijai žodyno redakcijos tarnautojai atsiimti pas save arba jie atleisti, nes žodyno redaktoriaus, pradėjęs žodyno rankraštį rašyti spaudai, nebeturės laiko parūpinti medžiagos, iš kurios tarnautojai toliau išrašintų žodžius ir sakinius žodynui į korteles. Nuo naujų kortelių gaminimo pačioje žodyno redakcijoje šandie, jei norime greičiau susilaukti žodyno, kolei dar nėra prirengtas spaudai visas rankraštis, reikia būtinai atsisakyti. Tuo atsisakymu, žinoma, bus sumažintas žodyno turlingumas, bet už tą greičiau jo susilauks gatavo mūsų visuomenė.

Kaune, 1923 m. rugpjūčio 8 d.

K. Būga

CVA, f.-391, ap. 4, b. 1272, l. 42.

Kaunas, 1924 m. sausio mėn. 18 d.

Profesorių Būgai, Kaune

Gerbiamas Tamsta!

Pristatant sąskaitą už pagaminimą I-os knygos lietuvių kalb[os] žodyno, turiu garbės pranešti Tamstai, kad vien tik rinkimo darbas kainuoja virš 9.000,— litų. Todėl spausdinant tiktai 2.100 egz., atskira knyga kainuoja virš 7,— litų. Spausdinant gi 5000 egz., atskira knyga kainuotų apie 3 litus 50 centų.

[parašas]

Lietuvos valstybės spaustuvės vedėjas

CVA, f. 391, ap. 4, b. 1266, l. 44.

Ištrauka iš protokolo 176-jo
posėdžio 1926 m. birželio 25 d.

Posėdyje dalyvavo: Komisijos Pirmininkas Švietimo Ministeris prof. V. Cepinskis, nariai — L. Volodka, J. Vokietaitis, K. Ambraziejus, J. Barkauskas, A. Kasakaitis, A. Daniliuskas, K-jos Sekretorius S. Baltūsis ir, svarstant K. Būgos palikimo Universitetui perdavimo klausimą, Universiteto atstovai — prof. V. Krėvė-Mickevičius ir prof. Vacl. Biržiška.

Svarstyta:

I. L[ietuvo] Universiteto Fundamentalinės Bibliotekos ir Humanitarinių Mokslų F-to prašymas perduoti jiems Knygų Leidimo Komisijos nupirktą mirusio prof. K. Būgos palikimą: pirmajai — knygyną, o ant-rajam — Lietuvių kalbos žodyno visą medžiagą ir visus prof. K. Būgos rankraščius. Perduodant žodyno medžiagą H. M. F-to drauge prašoma pavesti jam ir žodynui leisti šiems Kn[ygų] Leid[imo] K-jai Seimo asignuotą kreditą.

Prof. Krėvė-Mickevičius, paklaustas dėl žodyno leidimo plano, paaiškina, kad žodyno leidimo klausimas ir to leidimo planas F-to buvęs svarstomas jau keletą kartų. Fakulteto nusistatyta:

1) Didįjį lietuvių kalbos žodyną leisti nededant į jį barbarizmų, kaip kad prof. K. Būgos daroma, o barbarizmų žodyną leisti atskirai ir tai tik baigus didįjį žodyną. Šia prasme prof. K. Būgos planui pakitęjus teksią perdirbti ir leisti iš naujo ir K-jos išleisti 2 sąsiuviniai.

2) Žodynu spaudai paruošti numatyta sudaryti redakcinę komisiją iš lietuvių ka[l]bos mokovų (prof. J. Jablonskio, doc. J. Balčikonio...) ir pagrindinių kalbotyros dalykų žinovų (doc. Senno...). Redakcinė K-ja turėsianti teisę kooptuoti bendradarbių (prof. Gerulį, Jakštą...) ir dirbsianti kontakte su Terminologijos K[omisija].

3) Paraleliai su didžiuoju lietuvių kalbos žodynu leisti ir ortografijos žodynas rašybai suvienodinti. Ortografijos žodynas esąs jau net pradėtas ruošti. Kadangi Vokietijoje dabar esąs leidžiamas lietuvių-vokiečių kalbos žodynas, H. M. F-to profesorių paruoštas, tai ortografijos žodynas, norint, galėsiąs būti paruoštas ir išleistas ir anksčiau, nelaukiant didžiojo žodyno baigimo. Ortografijos žodynas busias taip pat peržiūrimas aukščiau minėtos redakcinės komisijos.

K. Būgos knygynas, abiejų Universiteto atstovų pareikškimu, prašoma perduoti Universiteto Fundamentalinei Bibliotekai Lituanistikos skyriui sustiprinti.

CVA, f. 391, ap. 4, b. 1286, l. 76—77.

Nutarta:

I. 1) Kadangi akademinis žodynas be universiteto bendradarbiavimo sėkmingai leidžiamas būti negali, 2) kadangi Kn[ygų] Leid[imo] K-ja to žodyno leidimo ėmėsi tik nesant Universiteto ir 3) kadangi dėl prof. K. Būgos mirties jau kuris laikas sustojęs žodyno leidimas, H. M. F-to ryžtamasi atnaujinti ir tam leidimui nustatytas priimtinas planas ir, pagaliau, atsižvelgiant į tai, kad žadama leisti ir neatidėtinai reikalingas ortografijos žodynas,— K-jos nupirktą Lietuvių kalbos žodyno visą medžiagą ir prof. K. Būgos rankraščius, kurie ne tik žodynui, bet ir dialektologijos paskaitoms Universitetui reikalingi, drauge su K-jos kartotekos spinta perduoti Humanitarinių Mokslų Fakultetui prašant pasirūpinti, kaip galima greičiau išleisti ortografijos žodyną.

Drauge pavesti Humanitarinių Mokslų Fakultetui naudotis žodyno paruošiamais ir spausdinimo darbams skirtus Kn[ygų] Leid[imo] K-jos š/m. iš[aidu] sąm[atos] žodynu leisti kreditus, tačiau su sąlyga, kad sąskaitos bus patiekiamos K-jai ir bus apmokamos tik K-jai apie tai nusprendus.

Sąrašų su žodyno perdavimu perduoti Universiteto Fundamentalinei Bibliotekai ir K-jos nupirktą prof. K. Būgos knygyną.

Perdavimą K-jos vardu atlikti įgalioti K-jos sekretoriai S. Baltūsį.

Pastabos

¹ Pranešimas apie Būgos žodyną. 1926, spalio 2 d., 3 p., rankr. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, F 1—2218.

² Vytautas Vokietaitis (g. 1903) — tuo metu Kauno 1-osios Valstybinės gimnazijos moksleivis. 1921—1922 m. dirbo Lietuvių kalbos žodyno redakcijoje. Vėliau studijavo Kauno universiteto technikos fakultete. Šiuo metu dirba Pramonės statybos projektavimo institute Kaune.

³ A. Vireliūnas (1887—1925) — lietuvių kalbininkas, pedagogas.

⁴ J. Bukota (g. 1896) 1917 m. baigė Voronežo lietuvių gimnaziją. Buržuazinėje Lietuvoje buvo karininku, dirbo prie K. Būgos lietuvių kalbos žodyno. Vėliau Paryžiaus universitete studijavo lyginamąją kalbotyrą. Po antrojo pasaulinio karo gyvena Vakaruose.

⁵ F. Sragys (1860—1951) — kunigas, kalbininkas savamokslis, nuo 1919 m. gyvenęs Plungėje. Daugiausia pasireiškė, rinkdamas žodžius lietuvių kalbos žodynui. K. Būga su juo palaikė ryšį.

⁶ S. Dabušis (1898) — kalbininkas, vertėjas, šiuo metu pensininkas. Dirbo prie K. Būgos lietuvių kalbos žodyno.

Dėl M. K. Ciurlionio muzikos kūrinių leidimo

S. Ciurlionienės raštas

Ponui Svetimo Ministeriui

Sofijos Ciurlionienės

Pareiškimas

Tamstai, Ponas Ministeri, sutikus leisti M. K. Ciurlionies muzikalius veikalus, šiuo pareiškiu, kad numatau suskirstymą tų veikalų į du sąsiuvinius, I fortepijono dalykai (apie 100 puslapių) II vokaliai — (apie 50 puslapių). Redaguoti apsiima p. St. Simkus abudu sąsiuviniu už 1000 litų (tūkstantį l.). Kitų išlaidų abiem numato apie 2000 l. (du tūkstančiai l.). Pirmojo išleidimas kainuosias apie 7000 l. (septynis t.) II apie 3000 l. (tris t.). Sužinojau iš knygininkų kad brutto kaina I jeigu leisti I tūkstantį egz. gali būti 10.000—12.000 litų. Aš kaip to gaidų savininkė noriu gauti nuo brutto kainos 20% už leidimą spausdinti.

Sofija Ciurlionienė

[1924] 7/III Kaunas

[rašas „Knyg. leidimo Kom. sekretoriui ar turim kreditų, ar priimtinos sąlygos. Referuoti“]. [Parašas]

CVA, f. 391, ap. 4, b. 1285, l. 144.

Knygų leidimo Komisijos ir S. Ciurlionienės sutartis

Sutartis

Tūkstantis devyni šimtai dvidešimt ketvirtais metais liepos mėn. 9 d. Svetimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisija sudarė su Sofija Ciurlioniene sekančią sutartį.

1. M. K. Ciurlionies muzikalių veikalų savininkė Sofija Ciurlionienė duoda Knygų Leidimo Komisijai išleisti jos turimus M. K. Ciurlionies fortepijono kūrinius¹ (apie 100 did. psl.) Šiuos kūrinius Sofija Ciurlionienė Komisijai įteikia specialisto muziko perredaguotus ir galutinai spaudai paruoštus.

2. Knygų Leidimo Komisija įgyja tiesių tik pirmajam minėtų kūrinių leidimui skaičiuje vieno tūkstančio (1000) egz. Sofija Ciurlionienė neturi tiesės kam kitam duoti arba pati leisti naujos laidos, kol nebus išparduota visa Knygų Leidimo Komisijos laida.

3. Knygų Leidimo Komisija, atiduodama kūrinius spaudon, dėl spaustuvės tariasi su Sofija Ciurlioniene.

4. Kūrinių spaudos korektūrą atlieka jų redaktorius Sofijos Ciurlionienės lėšomis.

5. Knygų Leidimo Komisija apsiima mokėti honoraro Sofijai Ciurlionienei dvidešimt penkis nuošimčius (25%) leidinio brutto kainos, kuriuos išmoka šiuo būdu: sutartį Svetimo Ministeriui patvirtinus duoda 3500 litų avansu, o likusius išmoka kūriniams iš spaudos išėjus ir parduodamajai kainai paaiškėjus.

6. Įstatymais reikalaujamą žyminį mokesnį sumoka Sofija Ciurlionienė gaudama honorarą.

7. Ši sutartis daroma viename egz., kuris pasilieka Knygų Leidimo Komisijoj, o Sofija Ciurlionienė gauna jos patvirtintą nuorašą.

8. Sutartį pasirašo Svetimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisijos vardu jos sekretorius-redaktorius S. Baltūsis ir iš kitos pusės Sofija Ciurlionienė.

9. Sutartis įgyja galios Svetimo Ministeriui ją patvirtinus.

Knygų Leidimo Komisijos Sekretorius-redaktorius S. Baltūsis

Sofija Ciurlionienė

CVA, f. 391, ap. 4, b. 1791, l. 120.

Pastabos

¹ S. Simkaus redaguoti M. K. Ciurlionio „Muzikos kūriniai“ buvo išleisti 1925 m. Kaune. Išėjo septyni atskiri sąsiuviniai — iš viso 140 psl.